

**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ
ΑΠΟ ΤΟ 19^ο
ΣΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ**

Γκούσταβ Κλιμτ, “Η νεαρή κοπέλα” (1913), λάδι σε μουσαμά, 1,90 x 2,00 μ., Πράγα.

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ 19^ο ΣΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ, ΤΟΥ ΓΥΑΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΠΛΙΣΜΕΝΟΥ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΟΣ
- ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ “ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΕΣ” (Arts and Crafts)
- ΑΡ ΝΟΥΒΟ

Η αστικοποίηση, δηλαδή η συγκέντρωση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα, είναι δείγμα μιας νέας κατανομής του κεφαλαίου και της ελπίδας για μια καλύτερη θέση στην κοινωνική ιεραρχία. Στα τέλη του 19ου αιώνα η πόλη έγινε ο τόπος της επίδειξης, του θεάματος αλλά και ο τόπος συγκέντρωσης του κεφαλαίου. Απορρόφησε τους αγρότες που, άνεργοι εξ αιτίας της μηχανοποίησης της αγροτικής παραγωγής, αναζητούν νέα εργασία. Τα νέα οικονομικά και διοικητικά κέντρα, οι τράπεζες, τα χρηματιστήρια, τα εμπορικά κέντρα, οι κατοικίες των αστών και οι πολυκατοικίες με τα μεγάλα πολυτελή διαμερίσματα συγκεντρώνονται στο κέντρο των πόλεων, ενώ οι εργατικές κατοικίες και τα εργαστήρια των τεχνιτών απομακρύνονται από αυτό. Όμως, επίσης στο κέντρο των πόλεων, στα οικοδομικά τετράγωνα που δεν κατεδαφίζονται, η αστική τάξη δεν επεμβαίνει, και έτσι δημιουργούνται μεγάλες φτωχογειτονιές, όπου η μιζέρια και η φτώχεια προκαλούν έντονα προβλήματα υγιεινής και συνθήκες ανθρώπινης εξαθλίωσης.

Στην αρχιτεκτονική γινόταν όλο και πιο έντονη η πεποίθηση ότι μόνο με τις καινούριες κατασκευαστικές τεχνολογίες θα επιτευχθεί η δυναμική δημιουργία του χώρου, που αντικατοπτρίζει την ευαισθησία και το ρυθμό της μοντέρνας κοινωνίας. Έτσι διαμορφώθηκε το λεγόμενο “βιομηχανικό στιλ”, που γεννήθηκε στην Αγγλία στα μέσα του 19ου αιώνα.

Στα έργα της Αρ Νουβό, της Νέας Τέχνης, όπως ονομάζεται η τέχνη αυτής της εποχής, σταματά σχεδόν κάθε αναφορά στα πρότυπα της αρχαιότητας. Χάνεται η συμμετρία, κυριαρχεί το ελεύθερο παιχνίδι της γραμμής, τα διακοσμητικά στοιχεία γίνονται ανάλαφρα, και οι καλλιτέχνες εμπνέονται από το φυτικό και το ζωικό βασίλειο. Αρχίζει η αναζήτηση μιας διακοσμητικής λειτουργικότητας και επιδιώκεται η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ή διεθνούς στιλ. Επίσης σημαντικό γεγονός είναι ότι ανα-

πτύσσονται οι “μικρότερες” ή “εφαρμοσμένες” τέχνες όπως η διακόσμηση, η ενδυματολογία, η αργυροχρυσοχοΐα και άλλες.

Αρχιτεκτονική του Σιδήρου, του Γυαλιού και του Οπλισμένου Σκυροδέματος

Η τεχνική της κατασκευής με τα παραδοσιακά υλικά, όπως πέτρα και ξύλο, άλλαξε ριζικά. Με την επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου η σιδηρουργία αναπτύχθηκε και τα μέταλλα χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή των κτιρίων. Μέχρι τότε τα μεταλλικά στοιχεία χρησιμοποιούνταν ως μεμονωμένα εξαρτήματα στην κατασκευή των κτιρίων. Τώρα, ο σίδηρος και το ατσάλι αντικαθιστούν τις φέρουσες επιφάνειες των τοίχων και τις μεγάλες κολόνες που στήριζαν τα κτίρια και επιτρέπουν την κατασκευή μεγάλων ανοιγμάτων και όλο και πιο ψηλών κτιρίων. Χρησιμοποιούνται μαζί με το γυαλί στις οροφές των κτιρίων, και για πρώτη φορά δημιουργούνται μεγάλες σκεπές με μεγάλες διάφανες επιφά-

Εικ. 1. Τζόζεφ Πάξτον (J. Paxton), Κρίσταλ Πάλας (Crystal Palace) (1850-1851), μήκος 560 μ., πλάτος 1,25 μ., ύψος 22 μ., Λονδίνο.

Όταν ο Πάξτον σχεδίασε και κατασκεύασε το Κρίσταλ Πάλας για την Παγκόσμια Έκθεση στο Λονδίνο, το 1851, εφεύρε μια νέα τεχνική αλλά και ένα νέο τρόπο σχεδιασμού και κατασκευής. Ο νεωτερισμός βρίσκεται στη χρησιμοποίηση των προκατασκευασμένων μεταλλικών στοιχείων και στους υαλοπίνακες, που έχουν παραχθεί μαζικά και έχουν μεταφερθεί στο εργοτάξιο έτοιμοι να τοποθετηθούν. Στο κέντρο όλης αυτής της διαδικασίας βρίσκεται μια επαναστατική σκέψη: η χρήση των υλικών και της τεχνικής που μέχρι τώρα εφαρμόζονταν στα μεγάλα βιομηχανικά κτίρια μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν στην κατασκευή κτιρίων με μεγάλες απαιτήσεις λειτουργικότητας και εμφάνισης. Αυτή η ιδέα προκάλεσε έντονους προβληματισμούς στους συντηρητικούς υποστηρικτές των διάφορων στίλ, αλλά και στους πρωτοπόρους της τεχνολογικής ανάπτυξης. Το Κρίσταλ Πάλας καταστράφηκε το 1937 από πυρκαγιά.

Εικ. 2. Γκουστάβ Άιφελ (Gustave Eiffel, 1832-1923), Πύργος του Άιφελ (1889), Παρίσι.

Ο πύργος του Άιφελ κτίστηκε το 1889 και έχει ύψος που φτάνει τα 300 μέτρα. Η κατασκευή του Πύργου, οι εργασίες της οποίας διήρκεσαν 21 μήνες, αποτελεί την πραγματοποίηση ενός νέου τύπου “μνημείου” που, ενώ δεν επαινεί καμιά στιγμή του παρελθόντος, εξυμνεί το παρόν και αναγγέλλει το μέλλον. Κατασκευάστηκε ως μεγαλόπρεπη είσοδος για τη Διεθνή Εμπορική Έκθεση στο Παρίσι του 1889 και προοριζόταν

να γκρεμιστεί. Οι Διεθνείς Εκθέσεις που οργανώνονται στην Ευρώπη και την Αμερική έχουν ως στόχο την παρουσίαση των νέων εμπορευμάτων και τη συνεχή αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής. Έτσι, συνεχώς αυξάνονται οι απαιτήσεις για μεγάλες επιφάνειες και άνετους εσωτερικούς χώρους. Η μορφή του πύργου του Αιφελ μπόρεσε να πραγματοποιηθεί χάρη στους στατικούς υπολογισμούς για την αντιμετώπιση των πλευρικών ωθήσεων του ανέμου και τη μελέτη των υλικών.

Εικ. 3. Ογκύστ Περέ (A. Perret, 1874-1954), Οικία της οδού Φράνκλιν (1903).

Ο Περέ, Γάλλος αρχιτέκτονας και μηχανικός, θεωρείται από τους πρωτοπόρους της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Είναι από τους πρώτους που χρησιμοποίησε το οπλισμένο σκυρόδεμα στην κατασκευή κτιρίων και κατάφερε να το αναγάγει σε ένα υλικό με αισθητικά αποτελέσματα. Η πολυκατοικία της οδού Φράνκλιν στο Παρίσι έχει μια πρωτότυπη εσωτερική οργάνωση, παρ' ότι η χρήση του σκυροδέματος δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί, ώστε να αναδειχτούν όλες οι δυνατότητές του.

νεις. Τα μεγάλα εμπορικά κέντρα, τα θέατρα, οι βιβλιοθήκες, τα μεγάλα εργοστάσια, τα ναυπηγεία, τα θερμοκήπια, τα εκθεσιακά κέντρα και οι σιδηροδρομικοί σταθμοί απέκτησαν τεράστια μεταλλικά στέγαστρα.

Ο χυτοσίδηρος, λόγω της ρευστής μορφής του, μπορεί να μπαίνει σε καλούπια· έτσι κατασκευάζονται από αυτόν τυποποιημένα διακοσμητικά στοιχεία και αρχιτεκτονικά μέλη σε μεγάλη ποικιλία. Η χρήση των μεταλλικών στοιχείων στην κατασκευή κτιρίων εντείνεται στο τέλος του 19ου αιώνα. Η μαζική παραγωγή και το χαμηλό κόστος, η δυνατότητα εύκολης μεταφοράς τους από το εργοστάσιο στο εργοτάξιο ως προκατασκευασμένα στοιχεία, η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν ως φέροντα στοιχεία στις κατασκευές και να στεγάσουν μεγάλους χώρους, καταλαμβάνοντας ελάχιστη επιφάνεια στήριξης, η πρόοδος της τεχνολογίας των κατασκευών, των μαθηματικών υπολογισμών των φορτίων και των πλευρικών ωθήσεων, καθώς και η δημιουργία εξειδικευμένων σχολών για μηχανικούς ευνόησαν τη γενίκευση της χρήσης των μεταλλικών στοιχείων στις διάφορες οικοδομές. Ένα άλλο υλικό που παρουσίαζε νέες δυνατότητες ήταν το τσιμέντο. Η χρήση του, όπως και η χρήση άλλων συνδετικών υλικών, δεν ήταν καινούρια στις κατασκευές κτιρίων. Το τσιμέντο ήταν ήδη γνωστό στους Ρωμαίους. Οι τρόποι εφαρμογής του όμως στην αρχιτεκτονική των τελευταίων δεκαετιών του 19ου αιώνα έθεσαν νέα ερωτήματα : ήταν ένα αυτόνομο υλικό με τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή έπρεπε να θεωρηθεί ως ένα φτηνό υποκατάστατο της πέτρας; Έπρεπε να χρησιμοποιείται στην τοιχοποιία και να επενδύεται με άλλα διακοσμητικά υλικά ή έπρεπε να αναζητηθούν νέες μορφολογικές λύσεις σε συνδυασμό με τις ιδιότητες αυτού του υλικού; Μπορεί να ήταν δύσκολες οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα, αλλά η εφαρμογή του υλικού αυτού ήταν εύκολη. Η τεχνική στη χρήση του διαφέρει ριζικά από την παραδοσιακή κατασκευαστική μέθοδο: με το τσιμέντο δεν απαιτείται η τοποθέτηση ενός στερεού

σώματος επάνω σ' ένα άλλο αλλά η τοποθέτηση ενός υλικού σε ρευστή κατάσταση μέσα σε καλούπια. Σταδιακά υπερίσχυσε η άποψη ότι το τσιμέντο είναι αυτοδύναμο κατασκευαστικό υλικό και ότι πρέπει να αντιστοιχεί στην κατάλληλη μορφολογία. Η αρχιτεκτονική πρέπει να βρει νέες μορφές, που να συμβαδίζουν με τα χαρακτηριστικά του νέου υλικού. Η δύναμη και η ελαστικότητα σε συνδυασμό με τις γραμμικές, πλαστικές, όλο κίνηση μορφές άλλαξαν ριζικά την αρχιτεκτονική εικόνα. Στο τέλος του αιώνα άρχισαν να χρησιμοποιούν το οπλισμένο σκυρόδεμα σε συνδυασμό με τη χρήση του σιδήρου. Έτσι, όχι μόνο μεγαλώνει η αντοχή στα φορτία, αλλά η ελαστικότητα του σιδήρου συνδυάζεται με την πλαστικότητα του σκυροδέματος.

Το κίνημα Τέχνες και Χειροτεχνίες (Arts and Crafts)

Το κίνημα “Τέχνες και Χειροτεχνίες” δημιουργήθηκε στην Αγγλία και υπερασπίζεται την αυτόνομη αξία των “εφαρμοσμένων” τεχνών σε σχέση με τις λεγόμενες Καλές Τέχνες. Κύριος εισηγητής του κινήματος ο Γουίλιαμ Μόρις (William Morris, 1834-1896), ποιητής, ζωγράφος, τεχνίτης και διακοσμητής, ασκούσε κριτική στα βιομηχανοποιημένα καταναλωτικά αγαθά της εποχής του και μαζί με τους ομοϊδεάτες του απαιτούσε την αναγέννηση του χειροποίητου προϊόντος. Επεδίωκε να αντιμετωπίσει την κρίση των διάφορων επαγγελματιών που δημιουργήθηκε από την εκβιομηχάνιση της παραγωγής. Ο Μόρις ήταν από τους πρώτους που αντιμετώπισαν τα καλλιτεχνικά και τα κοινωνικά προβλήματα της καθημερινής ζωής σε σχέση με τη βιομηχανική ανάπτυξη, θεωρώντας την ως μια από τις αιτίες της κοινωνικής παρακμής. Το κίνημά του συνδέεται τόσο με τα σοσιαλιστικά κινήματα των αρχών του 20ού αιώνα όσο και με τα νέα καλλιτεχνικά ρεύματα. Στόχευε όμως στην εξάλειψη της ασχήμιας των βιομηχανικών προϊόντων και όχι στην εξάλειψη των αιτιών της κοινωνικής παρακμής.

Εικ. 4. Γ. Μόρις, Ξύλινη μήτρα για το σταμπωτό ύφασμα “Τουλίπα” (1875).

Ο Μόρις ίδρυσε το 1861 το δικό του εργαστήριο παραγωγής χειροποίητων προϊόντων. Μαζί με τους φίλους του σχεδίαζαν και παρήγαγαν χειροποίητα υφάσματα, χαλιά, κεραμικά, έπιπλα και χαρτιά για τους τοίχους. Τα σχέδιά τους είχαν ως πηγή έμπνευσης τη φύση αλλά και κεντήματα του 16ου και του 17ου αιώνα. Το αποτέλεσμα δεν ήταν ποτέ η πιστή αντιγραφή κάποιου αντικειμένου αλλά ελεύθερη μεταφορά του.

Εικ. 5. Γ. Μόρις, Σχέδιο για το σταμπωτό ύφασμα “Τουλίπα”(1875).

Εικ. 6. Γ. Μόρις, “Τουλίπα”(1875), σταμπωτό ύφασμα. “Η ευγενέστερη όλων των υφαντικών τεχνών είναι η ταπητουργία, στην οποία δεν υπάρχει τίποτα το μηχανικό. Με την ταπητουργία, που είναι σαν ένα μωσαϊκό από χρώματα, μπορεί να κατασκευαστούν διακοσμητικά τοίχους μεγάλης τελειότητας και με πολλά διακοσμητικά στοιχεία. Όπως σε κάθε διακόσμηση τοίχου το πρώτο πράγμα που πρέπει κανείς να προσέξει στο σχεδιασμό του χαλιού είναι η δύναμη, η καθαρότητα και η κομψότητα του “περιγράμματος” των αντικειμένων, έτσι ώστε τίποτα να μην είναι ασαφές και ακαθόριστο. Επίσης απαραίτητα στοιχεία είναι η ζωηράδα και η αφθονία των λεπτομερειών που χαρακτηρίζαν τη Μεσαιωνική Τέχνη”. (Γουίλιαμ Μόρις, άρθρο για τα Υφαντά, 1893).

Αρ Νουβό (Art Nouveau)

Ο όρος Αρ Νουβό (Art Nouveau) σημαίνει Νέα Τέχνη (γνωστή και ως Jugendstil και Liberty) και ανθεί στα χρόνια 1895-1910. Δημιουργήθηκε ως αντίδραση προς τα ιστορικά στιλ του παρελθόντος, και στόχος της ήταν να δημιουργήσει έργα υψηλής αισθητικής και καλλιτεχνικής ποιότητας σε αντίθεση με τα άσχημα προϊόντα της μαζικής βιομηχανικής παραγωγής, που είχαν κατακλύσει την αγορά.

Οι καλλιτέχνες της Αρ Νουβό αποδέχονται εν μέρει τις δυνατότητες της βιομηχανικής παραγωγής και προσπαθούν να εκμεταλλευτούν τις ιδιότητες των νέων υλικών. Αναζητήσαν, λοιπόν, καινούριους τρόπους έκφρασης. Πολλοί καλλιτέχνες εμπνεύστηκαν από τη γαπωνέζικη τέχνη και ιδιαίτερα από την κινητικότητα των μορφών της. Οι αρχές της Αρ Νουβό εξαπλώθηκαν σε όλη την Ευρώπη και επηρέασαν όλες τις μορφές της τέχνης. Οι μεγάλες πολιτιστικές αναζητήσεις της εποχής όπως και η οικονομική άνθηση της αστικής τάξης αποτελούν μερικές από τις αιτίες της γρήγορης εξάπλωσης του κινήματος αυτού.

Η Αρ Νουβό μεταφέρει τη διάθεση για χαρά, για διακόσμηση και την αναζήτηση μιας εφήμερης ξεγνοιασιάς, που ήταν έντονα στοιχεία της αστικής τάξης του τέλους του 19ου αιώνα. Η οφιοειδής κίνηση, ή η χαρακτηριστική κίνηση του μαστιγίου που κτυπά τον αέρα, είναι μια βασική μορφή την οποία μιμούνται στα έργα τους οι καλλιτέχνες της Αρ Νουβό και τη μεταφέρουν πάνω στα διάφορα υλικά.

Τα αντικείμενα της Αρ Νουβό είχαν υψηλό κόστος κατασκευής και διακρίνονται για τη λεπτή και επιμελημένη φόρμα τους. Ακόμα και σήμερα είναι περιζήτητα.

Εικ. 7. Σακάι Χόιτσου (1761-1828), "Καλοκαιρινή βροχή", Παραβάν ζωγραφισμένο πάνω σε πανί, 1,66 x 1,83 μ., Τόκιο, Εθνικό Μουσείο.

Από τα τελευταία αριστουργήματα της διακοσμητικής γιαπωνέζικης τέχνης. Ο καλλιτέχνης εμπνεύστηκε από τις παραστάσεις των θεοτήτων του ανέμου και της βροντής, τις οποίες μετέφερε στη γη με τη μορφή φυσικών φαινομένων. Ο άνεμος κάνει τα φυτά να λυγίζουν, η καλοκαιρινή βροχή σχηματίζει ρυάκια πάνω στο έδαφος.

Εικ. 8. Όμπρεϊ Μπέρντολτ (Aubrey Beardsley, 1872-98), "Η ετοιμασία της Σαλώμης" (1894), από την εικονογράφησή του στο βιβλίο του Όσκαρ Ουάιλντ, "Η Σαλώμη".

Η Αρ Νουβό επικράτησε γρήγορα στην Ευρώπη και στην

9

10

Αμερική, και πολλά περιοδικά χρησιμοποιούν στην εικονογράφησή τους αυτό το νέο στυλ. Στις γραφιστικές τέχνες και στις εικονογραφημένες σελίδες των βιβλίων οι καλλιτέχνες μεταφέρουν όλο το δυναμισμό και την κίνηση της γραμμής.

Εικ. 9. Βικτόρ Ορτά (Victor Horta, 1861-1947), Σπίτι και ατελιέ του Ορτά (1898-1900), Βρυξέλλες. Στην Ευρώπη, η Αρ Νουβό εμφανίστηκε στην ολοκληρωμένη της μορφή στις Βρυξέλλες.

Ο Βέλγος αρχιτέκτονας Βικτόρ Ορτά μετέφερε στο σίδηρο την ελικοειδή μορφή και τις καμπύλες γραμμές των γιαπωνέζικων υδατογραφιών. Δημιούργησε έτσι μερικές από τις πιο επιτυχημένες αρχιτεκτονικές εκφράσεις της Αρ Νουβό. Η αρχιτεκτονική του χαρακτηρίζεται από τον ορθολογισμό της κατασκευαστικής δομής του κτιρίου, τη συνέχεια ανάμεσα στην κατασκευή και στα διακοσμητικά στοιχεία, την αντιστοιχία ανάμεσα στο εξωτερικό και στο εσωτερικό, την προσαρμογή του στιλιστικού λεξιλογίου στη χρήση των υλικών και από την κυριαρχία της καμπύλης γραμμής.

Εικ. 10. Το σπίτι του Ορτά (1898), Βρυξέλλες, λεπτομέρεια κλιμακοστασίου.

11

12

Εικ. 11. Εκτόρ Γκιμάρ (H. Guimard, 1807-1942), Είσοδοι στους σταθμούς του υπόγειου σιδηρόδρομου στο Παρίσι 1899 - 1904.

Οι χαρούμενες διακοσμήσεις, εμπνευσμένες από το φυτικό βασίλειο, προσκαλούν τους βιαστικούς ανθρώπους των μεγαλουπόλεων να αποβάλουν το φόβο τους και να χρησιμοποιήσουν το νέο μέσο μεταφοράς (έπρεπε να μουν μέσα στη γη, για να ταξιδέψουν και να εμφανιστούν ξανά στην επιφάνεια, ύστερα από μερικά χιλιόμετρα υπόγειας διαδρομής). Τα φωτιστικά σε σχήμα λουλουδιού, τα χυτοσιδηρά κάγκελα, οι χαρακτηριστικές επιγραφές με τα ονόματα των σταθμών, στόλισαν το Παρίσι και απέδειξαν τις εκφραστικές δυνατότητες των νέων υλικών της Αρ Νουβό.

Εικ. 12. Λ. Τίφανι (L. C. Tiffany, 1848-1933), "Βάζο από γυαλί" (1900), Νέα Υόρκη, Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης.

Στην Αμερική, η Αρ Νουβό αναπτύχθηκε πάρα πολύ στα διακοσμητικά αντικείμενα και γενικά στις κατασκευές με γυαλί. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι σ' αυτό το βάζο ο Τίφανι έχει αντιγράψει τα μέρη ενός λουλουδιού, το βολβό, το μίσχο και, τέλος, το ίδιο το άνθος.

Η ΚΛΕΙΣΤΗ ΑΓΟΡΑ ΒΙΤΟΡΙΟ ΕΜΑΝΟΥΕΛΕ Β' ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ

Εικ. 13. Η κλειστή αγορά Γκαλερία Βιτόριο Εμανουέλε Β' (1865-1875), Μιλάνο.

Τα μεγάλα εμπορικά κέντρα αποτελούν τώρα τους μεγάλους “καθεδρικούς” ναούς του χρήματος. Διαμορφώνονται με έμφαση στον εσωτερικό χώρο, όπου οι περιπατητές, προφυλαγμένοι από τις άσχημες καιρικές συνθήκες, μπορούν να καταναλώσουν το χρόνο και το χρήμα τους. Γίνονται τόποι ανταλλαγής εμπορευμάτων αλλά και κοινωνικής καταξίωσης. Διακοσμούνται με πλούτο και φαντασία και, με τη χρήση του γυαλιού, επιτρέπουν στο φως να δίνει μια φυσικότητα και να δημιουργεί ένα ευχάριστο περιβάλλον. Η στοά του Βιτόριο Εμανουέλε στο Μιλάνο είναι ένα τυπικό παράδειγμα των κλειστών αγορών και του ρόλου της αγοράς στον ιστό του κέντρου της πόλης. Γίνεται σύμβολο μιας νέας εποχής, όπου στην οργάνωση της πόλης κυριαρχούν τα οικονομικά κέντρα, και συναγωνίζεται τους άλλους δημόσιους χώρους, όπως το χρηματιστήριο, το θέατρο, το Δημαρχείο, που πιστοποιούν την άνοδο της αστικής τάξης. Ακόμα και σήμερα είναι “η καρδιά της πόλης” του Μιλάνου, ενώ τα επτά πατώματα του κτιρίου της Γκαλερία φιλοξενούν 1.260 καταστήματα. Οι διαστάσεις της κάτοψης που σχηματίζει σταυρό είναι: μήκος 196,62 μ. και 105,10 μ., πλάτος 14,50 μ., συνολικό ύψος 47,08 μ., σε συνολική επιφάνεια 4,195 τ.μ.

Εικ. 14. Η Γκαλερία Βιτόριο Εμανουέλε συνδέει τον Καθεδρικό Ναό του Μιλάνου με το θέατρο της Σκάλας.

Εικ. 15. Η οροφή φωτογραφημένη με ευρυγώνιο φακό.

ANTONIO ΓΚΑΟΥΝΤΙ

Στην Ισπανία, η Αρ Νουβό εμφανίστηκε κυρίως στη Βαρκελώνη. Ο Γκαουντί, έχοντας μελετήσει τη γοθική αρχιτεκτονική, δημιουργεί ένα προσωπικό λεξιλόγιο όχι μόνο σε σχέση με τα διακοσμητικά στοιχεία, αλλά και με την κατασκευαστική δομή. Το έργο του αποτελεί μια ιδιαίτερη σελίδα στην αρχιτεκτονική της περιόδου αυτής και χαρακτηρίζεται από έντονη εκφραστική δύναμη και μεγάλη πλαστικότητα. Η εκκλησία της Αγίας Οικογένειας, μια βασιλική με πέντε κλίτη, ακόμα και σήμερα παραμένει ημιτελής. Το κεντρικό κλίτος θα έφτανε τα 95 μέτρα μήκος και τα 65 πλάτος. Μόνο οι εξωτερικοί τοίχοι έχουν κτιστεί και μας δίνουν ένα μέτρο του μεγαλείου της. Αποτελεί το κυριότερο έργο του Γκαουντί, το έργο της ζωής του. Συνδυάζει τις αρχιτεκτονικές του γνώσεις με την παρατήρηση της φύσης. Για παράδειγμα, οι κεντρικοί κίονες της εκκλησίας έχουν ως πρότυπο ένα δένδρο, τον ευκάλυπτο, ενώ υπάρχουν στο όλο έργο πολλές αναφορές σε μορφές ζώων και φυτών.

Εικ. 16. Αντόνιο Γκαουντί (A. Gaudí, 1852-1926), Εκκλησία της Αγίας Οικογένειας (1883-1926), Βαρκελώνη.

Εικ. 17. Αντόνιο Γκαουντί, Εκκλησία της Αγίας Οικογένειας (1883-1926), Βαρκελώνη.

Οι πύργοι της εκκλησίας ξεχωρίζουν στο πανόραμα της πόλης. Αν το κτίριο τελειώσει ποτέ, θα είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά κατασκευάσματα του ανθρώπου. Ο Γκαουντί δεν ακολουθούσε ένα προκαθορισμένο σχέδιο, αλλά δημιουργούσε κατά τη διάρκεια της κατασκευής. Στα πρώτα του σχέδια δεν υπάρχει καμία πληροφορία για την κατασκευή. Έχουμε σ' αυτά περισσότερο την απεικόνιση μιας ατμόσφαιρας.

Εικ. 18. Αντόνιο Γκαουντί, Εκκλησία της Αγίας Οικογένειας (1883-1926), λεπτομέρειες από τους πύργους, Βαρκελώνη.

Εικ. 19. Γκούσταβ Κλιμτ (Gustav Klimt, 1862-1918), “Το φιλί” (1907-1908), λάδι, 1,80 x 1,80 μ., λεπτομέρεια από το διάκοσμο του ανακτόρου Στόκλετ στη Βιέννη, Αυστριακή Πινακοθήκη.

“Το φιλί” είναι από τα πιο γνωστά έργα του Κλιμτ. Αποτελεί τμήμα του διακόσμου της τραπεζαρίας της βίλας Στόκλετ, στα περίχωρα της Βιέννης. Ο ζωγράφος ένωσε τα δύο σώματα σε έναν ποταμό από διακοσμητικά στοιχεία, από ανταύγειες χρυσού και λαμπερών χρωμάτων. Το χέρι της γυναίκας, γύρω από το λαιμό του άνδρα, είναι σφιγμένο με τα δάχτυλα διπλωμένα, ένδειξη εσωστρέφειας. Ο άνδρας κρατά τη γυναίκα με τρυφερότητα, τη συγκροτεί ανάλαφρα, και αυτή του προσφέρει το μάγουλό της για φιλί. Ο Κλιμτ ζωγράφισε πολλά γυναικεία πορτρέτα, κυρίως για την αστική βιεννέζικη κοινωνία.

ΓΚΟΥΣΤΑΒ ΚΛΙΜΤ

Ο Αυστριακός ζωγράφος Κλιμτ στα μεγάλα γυναικεία πορτρέτα του συνδυάζει τη γραμμική απλότητα με τα πλούσια χρώματα που σχηματίζονται από γεωμετρικά στοιχεία. Στα έργα του ο χώρος καταργείται εξ' αιτίας της λάμψης του φόντου, που δημιουργεί μια μυστηριώδη ατμόσφαιρα. Συμμετέχει στα βιεννέζικα εργαστήρια που δημιουργούνται το 1903, κατά το πρότυπο της αγγλικής σχολής των Arts and Crafts, προκειμένου να συνενωθούν οι καλλιτέχνες και οι βιοτέχνες, με σκοπό να προωθήσουν τις διακοσμητικές τέχνες. Ο Κλιμτ φιλοτέχνησε το εσωτερικό αρκετών κτιρίων της εποχής του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Μελετήστε τις κλειστές αγορές της πόλης σας ή τους σιδηροδρομικούς σταθμούς ή άλλες μεταλλικές κατασκευές και γράψτε ένα μικρό ιστορικό της δημιουργίας τους.
2. Ποιες είναι οι κυριότερες εφευρέσεις που επηρέασαν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων στο τέλος του 19ου αιώνα;